

DAD ANUK MAYENG
(FLYING BIRDS)

written & illustrated by
Rogelio Lintang

Pilipino translation by
Neri Zamora

SUMMER INSTITUTE OF LINGUISTICS-Philippines, Inc.
TRANSLATORS 1979 PUBLISHERS

Published
in cooperation with
Bureau of Elementary Education
and
Institute of National Language
of the
Ministry of Education and Culture
Manila, Philippines

Additional copies
of this publication
may be obtained
from:
FilLit
Box 2270
Manila, Philippines
or
FilLit
Nasuli, Malaybalay
Bukidnon, 8201

BLAAN
Bird Book

00.28-879-5.4C 54.20D-796064N
Printed in the Philippines
SIL Press

FOREWORD

Some of the glory of the Philippines lies in the beautiful variety of people and languages within its coasts. It is to the great credit of the national leadership over the years that no attempt has been made to destroy this national heritage. The goal has been instead to preserve its integrity and dignity while building on this strong foundation a lasting superstructure of national language and culture.

The present book is one of many designed for this purpose. It recognizes the pedagogical importance of dividing literacy and second-language learning into two steps--literacy being the first. When a student has learned to read the language he understands best, the resulting satisfaction in his accomplishment gives the drive and confidence he needs to learn the national language. His ability to read, furthermore, is the indispensable tool for the study this program will require.

The Ministry of Education and Culture of the Philippines is proud to present this latest volume on a nationwide series designed to teach the national language through literacy in the vernaculars. It will strengthen both the parts of the nation and the whole.

JUAN L. MANUEL
Minister of Education and Culture

PREFACE

This book was written and illustrated by Rogelio Lintang during his participation in a National Writers' Workshop sponsored by the Summer Institute of Linguistics in Nasuli, Bukidnon.

The purpose of this book is to provide additional reading materials for the Blaan people of Southern Mindanao.

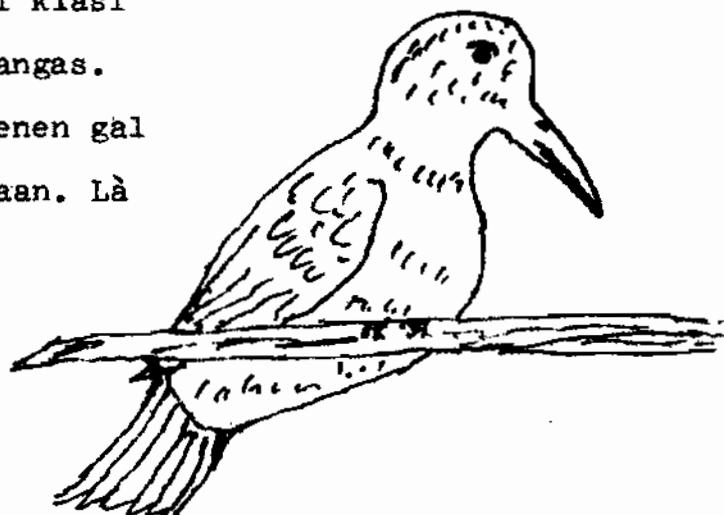
The letters of the Blaan alphabet are: a, b, k, d, e, é, f, g, h, i, l, m, n, ng, o, s, t, u, w, y, and ' (glottal stop). The glottal is symbolized only when preceding a consonant or in word final position. The letter é has the sound of the Spanish e, similar to the vowel in the English word 'let'; the letter e is like the second vowel of the English word 'above.' All other letters closely represent their counter parts in the National Language.

Kathy Rowell
Sally Shekleton

Kadyakét

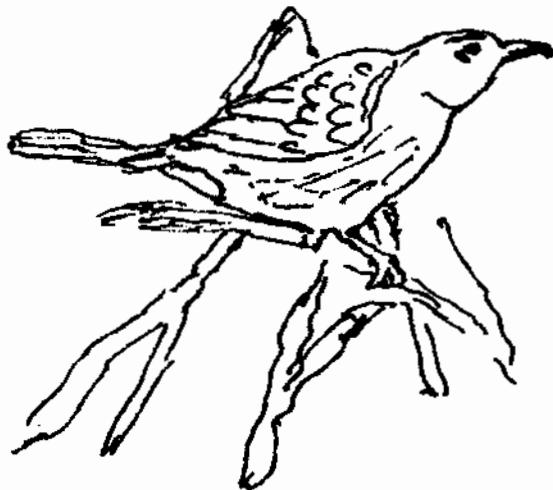
I klasi baweh bul anuk ani mlunu
di tah kagolan, na bukay bul di
kfen, na tahà sumengan. I klasi
gal knaan anuk ani dad tlangas.

I adat anuk ani ku mngà kenen gal
makol di kbe du déé gumngaan. Là
ti mngaan ku ise kbe.

Kiluk

I baweh bul anuk ani suwe bulaw
di tah kagolan, na bukay bul di
kfen, na nun mlalél di kwangan. I
klasi knaan anuk ani dad benge
kayu. I dad klasi kayu knaan anuk
ani bad, kamansilis. I anuk ani
balù git klasi benge kayu knaanan.

Klahing

I baweh bul anuk ani fitam, na i
baweh dademe buling. I klasi
baweh mata anuk ani fulè. Ayé
galan knaan i anuk ani dad benge
kayu di dlag, bad, alam, kamansilis.
I adat anuk ani ku mngà ale msol
ale di kbe, na di kayu. I dad
anuk ani ku mayeng ale too le dee.

Lambà Langit

I klesi baweh bul anuk ani suwe
bulaw. I anuk ani là alian bong.
Ku gal mayeng too gal mdatah ditù
di tah duenla dmagit dun Lambà
Langit du too fdatah ku mayeng.

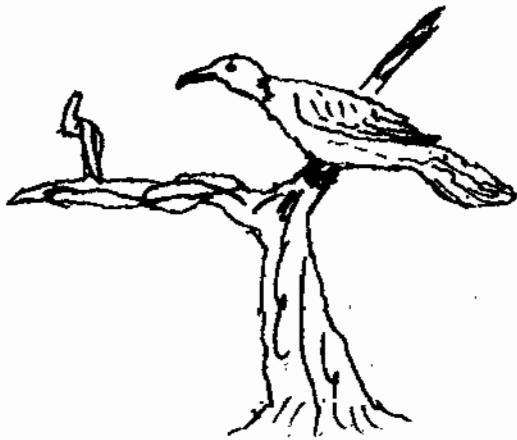
I adat anuk ani ku mngà tadean
nimò suwe sol di tanà na déé
gumngaan. I klesi knaan anuk ani
dad tiangas, na dad malnak ulad,
na dad langad.

Falò

Ayé baweh bul tukay anuk ani buling-
gabay là fulungan lmeen di kayu lo
di tanà gufanakan. I klesi knaan
anuk ani kenen dad malnak ngà dad
gulam, malnak dad klufuk di tanà.

Wak

Klasi baweh bul anuk ani fitam, na
fitam blian na lē fitam sumengan.

I adat anuk ani too magsik i knaan
dad balok. I klasi dad balok
knaanan dad fak bnutel.

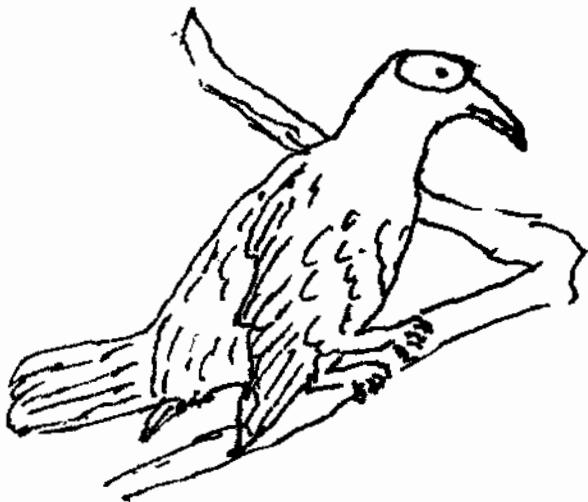
Bnatel

I kiasi bul anuk ani mlunu na fulè
blian. I anuk ani ayé galan knaan
dad malnak batu, na benge Ingabung.
I Ingabung ani satu kiasi benge kayu.

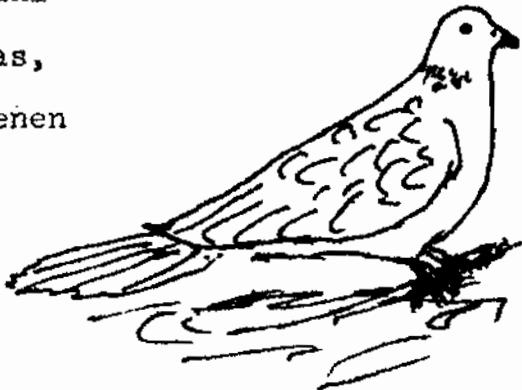
Kling

I baweh bul anuk ani kenen fitam,
lalang tah ulun. Klasi knaan anuk
ani dad benge kayu. I dagit kayu
galan knaan, alam, na bad, na
dlumay. I adat anuk ani ku gal
mngå msol di kbe, na di kayu.

Lmuk

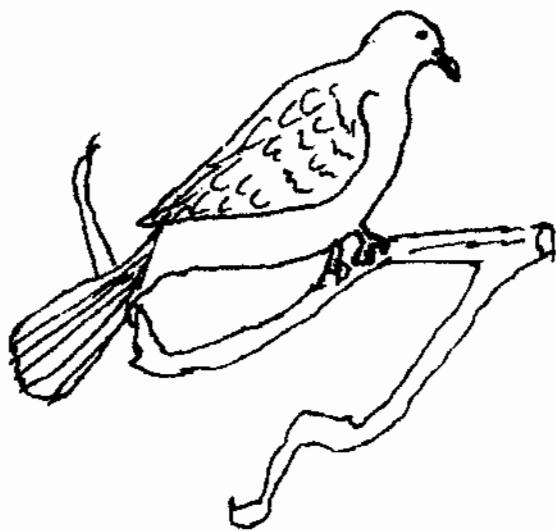
Klasi baweh bul anuk ani kmabu,
na buling lialan, na nun bukay di
ikongan. Ayé knaanan i anuk ani
dad malnak batu, na dad tlangas,
na agul. I anuk ani adatan kehen
ku mngà di tah kayu.

Kwew

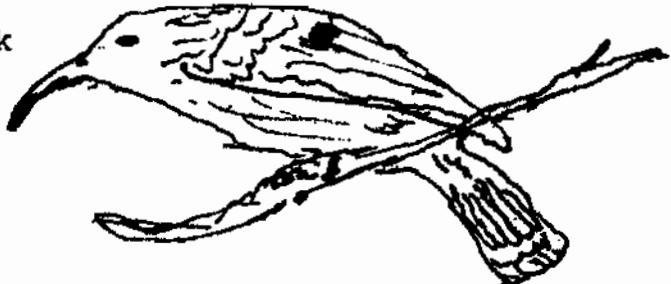
Baweh bul anuk ani fulè, na kibò¹
tahà ikongan, na lê fulè sumengan.

I kiasi knaan anuk ani kenen dad
benge kayu. Dagit kayu knaanan,
bad, alam, lngabung, na dufét.

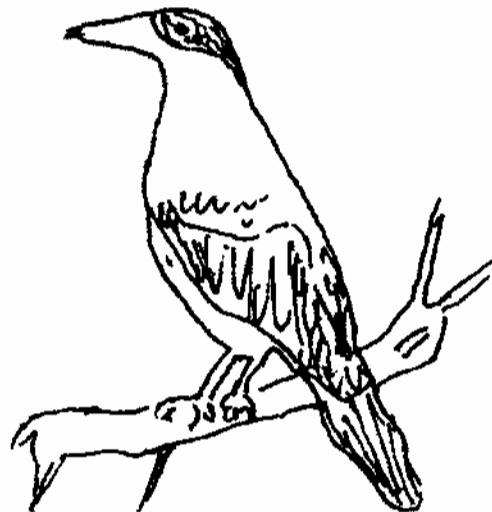
Baswit

Adat anuk ani ku mngà di tah kayu
tlawengan i salalan, na too fye
kiboan dun. Balù ku mulen laan
tifafè du nun suwe ataf i salalan.
I kiasi knaan tukay anuk ani dad
benge kayu na dad malnak ulad di
doon dad kayu. I dagit malnak
ulad knaanan balulu.

Kluyaw

Klaéi knaan anuk ani dad benge
kayu. I dagit dâd kayu knaan,an,
bad, na alam. I baweh bul anuk ani
mlalél. Ayé lo fitam bul difafakan.
Na beg tahà tukay i sumengan.

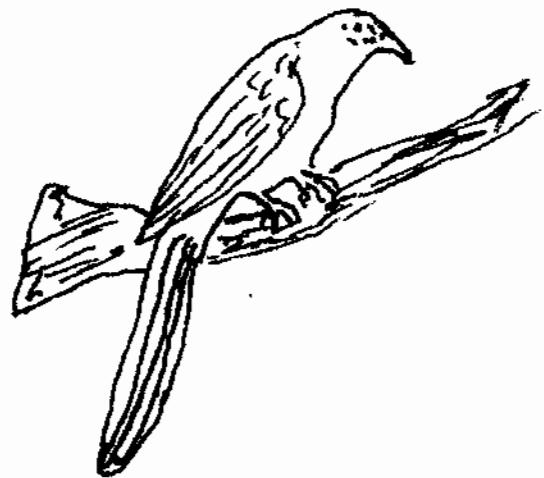
Gok

Klasi bul anuk ani kmabu, na tahà
blian. I anuk ani landè ikongan.
Gabay ayé kenen adat mnè di dee
lafù du déé gufanakan. Laan mnè
di gu landè lafuan du laan knalam
ku landè lafù gufanakan. Ayé gal
knaan anuk ani dad malnak ulad.

Skukuk

I baweh bul anuk ani suwe fulè
gabay nun bolan fitam. I anuk ani
tahà ikongan na fitam. Ayé knaan
anuk ani dad balulu, gabay ayé
gal gufanak anuk ani di lam lafù.

Kalyà

Ayé gal knaan i anuk ani kutu
safì, I baweh kenen bul anuk ani
bukay na landè ikongan. Ku gal
mdà mayeng i anuk ani bankehan
blian. Ayé baweh blian mlalél. I
dad anuk ani too ale dee ku mayeng
ale.

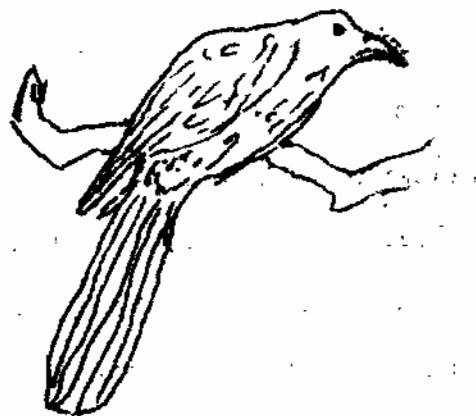
Dadét

I adat anuk ani ku gal nun teenan
satu klasí anuk, (kaflinge wak i
teenan) too kenen flabè. Galan ale
dluh na too gal likò wak du too
flabè i tukay anuk ani. Ayé baweh
bulan kmabu. I anuk ani là alian
bong, gabay too flabè di demen
anuk. I klasí knaanan i tukay
anuk ani dad tlangas.

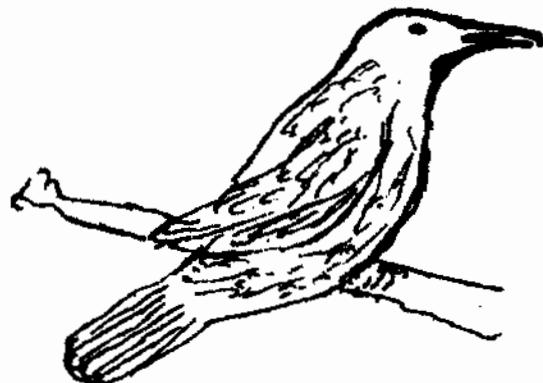
Tuklik

I klasî knaan anuk ani kenen dad
kutu kalabaw, na kutu safi. I anuk
ani là alian bong. I baweh bulan
bulaw, na beg tahă i buj ikongan.

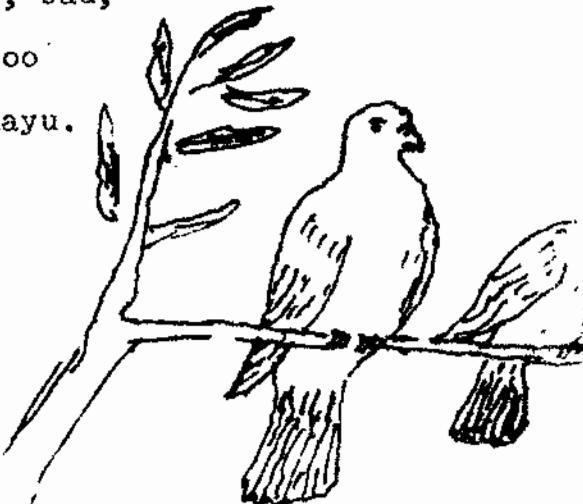
Takiya

I baweh bul anuk ani kmabu na bukay
na 18 nun bulan fitam. I kiasi
knaan anuk ani dad benge kayu, na
dad malnak balulad. I kiasi kayu
knaan anuk ani, dad bad, alam,
dlumay, dufét, Ingabung. Too dee
klasi kayu knaan anuk ani. I anuk
ani là alian bong.

Lmugan

I baweh bul anuk ani suwe kmabu,
na suwe mlunu bul di lialan, na
nun bukay di ikongan. I klesi
knaan anuk ani dad benge kayu, bad,
alam, na dufét. I anuk ani too
dee knaanan dad klesi benge kayu.

Sit

Klasi anuk ańi kenen ayé galan knaan
dad benge fali. Ku landè fali gafat,
na benge dad bnas i knaan. I anuk
ani kenen là bongan. Too tukay
cabay too kamgis kmaan fali. Ayé
baweh bulan fulè, na fitam di kfén
na bukay sumengan.

Méw

Klasi knaan anuk ani dad kalyalu, na
dad bkong. I anuk ani beg bong. Ayé
baweh bulan suwe mitam, na buling. I
baweh ulu anuk ani bong na lgiling
matan. I klasi anuk ani ayé galan
allì kayeng ku kifuh.

Kafi

I adat anuk ani ayé galan ali
knaan dad lmanaf di tanà. I dad
klasi lmanaf galan knaan dad ungéh,
na dad anuk di gumnè. I kafi ani
ku gal teen dad anuk gumnè too ale
likò du galan kanfè i dad anuk
gumnè, du knaanan. I kafi ani ku
gkamasan ge too kamgis magot na
too tahà i tnugun. Ku gal nun kanfean là flusan dun du too kamne
magot na lê kamne makét i anuk ani. I klasi baweh bul anuk ani
bukay di kfen, na fulè di tah kagolan na lê bukay bul di lialan.
I klasi anuk ani bòng.

Piskador

Mahaba ang tuka ng ibong ito. Asul ang kulay ng balahibo nito sa likod at puti naman sa dibdib. Tipaklong ang kinakain nito. Ugali na ng ibong itong maghukay ng butas sa burol kung mayroon siyang mga inakay.

Kiluk

Medyo kayumanggi ang kulay ng balahibo sa likod ng ibong ito. Puti ang balahibo nito sa dibdib at dilaw naman ang kaniyang buntot. Prutas ang kinakain nitong ibong ito. Kahit anong uri ng prutas na nasa puno ay kinakain nito lalong lalo na ang prutas ng baliti at kamatsile.

Klahing

Itim ang kulay ng ibong ito. Nguni't mayroon ding uring guhitian. Pula ang mga mata nito. Prutas ng puno ng baliti, aliam, at kamatsile sa kagubatan ang kinakain nito. Gumagawa ito ng butas sa dalisdis ng bundok o kaya'y sa puno para sa kaniyang mga inakay. Maramihan kung lumipad ang ganitong uri ng ibon.

Ruwisenyor

Medyo kayumanggi ang kulay ng ibong ito. Hindi ito nasyadong malaki. Laging mataas ito kung lumipad. Tinatawag itong Lamba Langit sa dahilang napakataas nsa nitong lumipad. Naghuhukay sa lupa ang ibong ito kapag malapit na itong magkainakay at doon niya isisilang ang kaniyang mga inakay. Mga tipaklong, bulati, uod at mga langaw ang kinakain nito.

Pugo

Batik-batik ang maliit na ibong ito. Sa lupa ito huranano sa halip ns sa puno. Maliliit na langgam at maliliit na piraso ng anumang bagay na nasa lupa ang kinakain nito.

Uwak

Itim ang kulay ng balahibo nito. Itim rin ang mga paa nito, gayundin ang kaniyang tuka. Hindi mabuti ang ugali ng ibong ito. Kumakain ito ng mga bagay na bulok. Palakang nakakapagpakuLugo ang isa sa mga maruruming bagay na kinakain nito.

Batubato

Asul ang kulay ng ibong ito na may pulang mga paa. Mga bato ang laging tinutuka nito at prutas ng punong Ingabung. Ang Ingabung ay isang uri ng puno na namumunga.

Kling

Itim ang kulay ng balahibo ng ibong ito. Kalbo ang tuktok nito. Mga prutas ng mga punong alam, baliti at dhumay ang kinakain nito. Sa dalisdis ng bundok at puno ng kahoy ito gumagawa ng butas para sa kaniyang mga inakay.

Kalapati

Abo ang kulay ng balahibo ng ibong ito. Batik-batik na kayumanggi at itim ang liig nito at puti naman ang batik nito sa buntot. Maliliit na bato, tipaklong at mais ang tinutuka nito. Sa itaas ng puno niya, inaalagaan ang kaniyang mga inakay.

Kwew

Pula ang kulay ng balahibo ng ibong ito. Mahaba ang buntot nito. Pula ang tuka nito. Mga bunga lamang ng puno ng baliti, alam, lngabung, at dufet ang kinakain niya.

Baswit

Nakabitin sa puno ang pugad ng gaintong uri ng ibon. Doon naroон ang kaniyang mga inakay. Kahit na umulan, hindi ito nababasa sapagka't mayroong pinakabubong ang kaniyang pugad. Mga prutas mula sa puno at maliliit na uod mula sa dahon ng halaman ang kinakain ng mga nito. Tilas ang tawag sa maliliit na uod na kanilang kinakain.

Kulyawan

Prutas ng puno ng baliti at alam ang pagkain ng ibong ito. Dilaw ang kulay ng balahibo hito. Ang pakpak lamang nito ang itim. Medyo mahaba ang kaniyang tuka.

Tagak

Medyo abuhir ang kulay ng balahibo ng ibong ito. Mahahaba ang mga paa nito. Wala itong buntot. Sa puno ng lafu ito humahapon. Hindi ito pumupunta sa lugar na walang lafu. Maliliit na uod ang kinakain nito.

Skuuk

Pula na may kahalong itim ang kulay ng balahibo ng ibong ito. Mahaba at kulay itim ang buntot nito. Tilas ang kinakain nito at sa lafu ito humahapon.

Tagak

Kuto ng baka ang laging kinakain ng ibong ito. Puti ang kulay ng balahibo nito at wala itong buntot. Bago lumipad, iniuuunat muna nito ang kaniyang mga paa sa unahan. Dilaw ang kulay ng mga paa nito. Kawan-kawan kung lumipad ang ganitong uri ng ibon.

Langaylangayan

Hindi mabuti ang ginagawa ng ibong ito kapag nakakakita ng ibang uri ng ibon, tulad halimbawa ng uwak. Hinahabol nito ang mga iyon. Takot na takot naman ang uwak sapagka't talagang matapang ang munting ibong ito. Hindi ito kalakihan pero talagang inaaway niya ang ibang ibon. Tipaklong ang kinakain ng ibong ito.

Tuklik

Pulgas ng kalabaw at pulgas ng baka ang kinakain ng ibong ito. Kayumanggi ang kulay ng balahibo. Mahaba nang kaumi ang buntot nito.

Takiya

Abuhin, puti at itim ang kulay ng balahibo ng ibong ito. Prutas na nasa puno at maliliit na kulisap ang kinakain nito. Kinakain nito ang mga bunga ng mga sumusunod na puno: baliti, alam, dlumay, dufet, at lngabung. Iba't ibang uri ng puno ang kinukunan ng ibong ito ng pagkain. May kaliitan itong ibong ito.

Kalapati

Tila abuhin ang kulay ng balahibo ng ibong ito. Tila asul naman ang kulay ng balahibo nito sa liig. May batik itong puti sa buntot. Bunga ng baliti, alam at dufet ang kinakain nito. Kumaka'n din ito ng bunga ng iba't ibang uri ng punongkahoy.

Maya

Mga butil ng palay ang laging kinakain ng ganitong uri ng ibon. Kung wala siyang palay na matuka, kumakain siya ng bunga ng damo. Maliit lamang ang ibong ito, nguni't kumakain ito nang maraming palay. Pula ang kulay ng balahibo nito. Itim ang balahibo nito sa dibdib at puti naman sa likod.

Kuwago

Butiki at bubuli ang kinakain ng ibong ito. May kalakihan ito nang kaunti. Medyo itim na batik-batik ang kulay nito. Malaki ang ulo at mga mata nito. Kung gabi lamang lumilipad ang ganitong uri ng ibon.

Lawin

Malaki ang ibong ito. Puti ang kulay ng balahibo nito sa dibdib, pula ang itaas na bahagi ng likod nito at puti naman ang balahibo sa liig. Mga hayop na tulad ng daga at manok ang kinakain ng ibong ito. Mahahaba ang mga kuko nito at napakahigpit humawak. Kapag nakakahuli ito ng anumang hayop, hinahawakan at kinakagat nito ito nang mahigpit. Dinadagit ng lawin ang mga manok pagkakita sa mga ito upang kanin. Dahil dito'y natatakot magpakita ang manok sa lawin.